

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАКТИЧНОГО СТАНУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ШКОЛЯРІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Ганна Мінькова, Ірина Жигоренко

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

Статтю присвячено проблемі здійснення наукової роботи в закладах середньої освіти, що регламентується Концепцією «Нова українська школа». Згідно з новітніми спрямуваннями освіти, у межах профільної підготовки старшокласник має обирати один з двох векторів навчання: академічне, із поглибленим вивченням окремих предметів, з орієнтацією на продовження навчання в університеті або професійне, яке поряд із здобуттям повної загальної середньої освіти забезпечує отримання першої професії (не обмежує можливості продовження освіти). У статті підкреслено, що на старшому етапі навчання школярі мають визначитися, чи бажають вони надалі займатися наукою, чи важливіше для них, використовуючи власні здібності, здобути професію для формування подальшого життєвого шляху.

На підставі вимог Концепції «Нова українська школа» представлено критичний аналіз фактичного стану здійснення наукової роботи в школі. Розглянуто тематику наукових досліджень конкурсників останніх років секції «Німецька мова», визначено основні труднощі, з якими стикаються керівники наукових робіт Малої академії наук. Обґрунтовано необхідність зміни механізму підготовки наукової роботи школярів і запропоновано докладну методику опрацювання наукових текстів; на рівні редакторського оформлення запропоновано залучити до роботи спеціалістів різних профілів: фахівця з рідної мови, фахівця з іноземної мови, спеціаліста з комп'ютерних технологій.

У статті запропоновано орієнтовні теми наукових робіт з німецької мови та літератури, наведено (на основі робіт МАН минулих років) зразки формулювань актуальності, предмета, об'єкта, мети, новизни шкільних робіт. Докладно розглянуто принципи визначення цих складників. На допомогу вчителю – керівнику наукових робіт надано рекомендовані переліки сайтів провідних наукових періодичних видань України та світу.

Ключові слова:

наукова робота школяра; Мала академія наук; Концепція «Нова українська школа»; заклади середньої освіти; німецька мова.

Аннотация:

Минькова Анна, Жигоренко Ирина. Критический анализ фактического состояния научно-исследовательской работы школьников по немецкому языку.

Статья посвящена проблеме ведения научной работы в заведениях среднего образования, что регламентируется Концепцией «Новая украинская школа». Согласно новейшим направлениям в образовании, в рамках профильной подготовки старшеклассник должен выбирать один из двух векторов обучения: академическое, с углубленным изучением отдельных предметов, с ориентацией на продолжение обучения в университете или профессиональное, которое, наряду с получением полного общего среднего образования, обеспечивает получение первой профессии (не ограничивает возможности продолжения образования). В статье подчеркивается, что на старшем этапе обучения школьники должны определиться, хотят ли они в дальнейшем заниматься наукой или важнее для них, используя собственные способности и задатки, получить профессию для формирования дальнейшего жизненного пути.

На основе требований Концепции «Новая украинская школа» приведен критический анализ фактического состояния ведения научной работы в школе. Рассмотрена тематика научных исследований конкурсников последних лет секции «Немецкий язык», определены основные трудности, с которыми сталкиваются руководители научных работ Малой академии наук. Обоснована необходимость изменения механизма подготовки научной работы школьников, и предложена подробная методика работы с научными текстами; на уровне редакторского оформления рекомендовано включить в работу специалистов различных профилей: по родному языку, по иностранному языку, специалиста по компьютерным технологиям. В статье предложены ориентировочные темы научных работ по немецкому языку и литературе, представлены (на основе работ МАН прошлых лет) образцы формулировок актуальности, предмета, объекта, цели, новизны школьных работ. Подробно рассмотрены принципы определения указанных составляющих. В помощь учителю – руководителю научных работ предложены рекомендуемые перечни сайтов ведущих научных периодических изданий Украины и мира.

Ключевые слова:

научная работа школьника; Малая академия наук; Концепция «Новая украинская школа»; заведения среднего образования; немецкий язык.

Resume:

Minkova Hanna, Zhigorenko Irina. Critical analysis of the actual state of the research work of schoolchildren in the German language.

The article is devoted to the problem of conducting scientific work in institutions of secondary education, which is regulated by the Concept of "New Ukrainian School". According to the latest trends in education, within the framework of specialized training, a high school student must choose one of two vectors of study: academic, with in-depth study of individual subjects, with an orientation towards continuing education at the university or vocational school, which, along with obtaining a complete general secondary education, ensures the obtaining of the first profession. The article emphasizes that at the senior stage of education, schoolchildren must decide whether they want to continue engaging in science or using their own abilities and inclinations, to get a profession to shape their future life path.

Based on the requirements of the Concept of "New Ukrainian School", a critical analysis of the actual state of scientific work in the school is presented. The topic of scientific research of the contestants of the last years of the section "the German language" is considered, the main difficulties faced by the heads of scientific works of the Small Academy of Sciences are identified. The necessity of changing the mechanism of preparing the scientific work of schoolchildren has been substantiated, and a detailed methodology for working with scientific texts has been proposed. The article proposes indicative topics of scientific works on the German language and literature, presents (based on the work of the International Academy of Sciences of the past) samples of formulations of relevance, subject, object, purpose, novelty of school scientific work. The principles of determining these components are considered in detail. To help the teacher - the head of scientific works, the recommended lists of sites of the leading scientific periodicals of Ukraine and the world are proposed.

Key words:

scientific work of a student; Small Academy of Sciences; Concept of "New Ukrainian School"; institutions of secondary education; German.

Постановка проблеми. Згідно з Концепцією «Нова українська школа», у рамках профільної

освіти старшокласник може обирати одне з двох спрямувань навчання: академічне, із

поглибленим вивченням окремих предметів з орієнтацією на продовження навчання в університеті; професійне, яке поряд зі здобуттям повної загальної середньої освіти забезпечує отримання першої професії (не обмежує можливість продовження освіти). У такий спосіб уже на старшому етапі навчання школярі матимуть можливість визначитися, чи бажають вони займатися наукою, чи важливіше для них, використовуючи власні здібності, здобути професію для формування подальшого життєвого шляху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сайту «Мала академія наук України» свідчить про те, що становлення цієї організації припадає на 20-40-ві рр. XX ст., а передумови її виникнення слід шукати в організації роботи наукових гуртків позашкільних навчальних закладів, мережа яких формувалася в той час.

Науково-дослідницька робота в МАН організована за науковими відділеннями та секціями, кількість яких щороку зростає. Так, у 2008–2009 н. р. структура наукових відділень МАН складалась із 48 секцій у межах 8 наукових відділень, у 2011–2012 н. р. працювало вже 60 секцій у межах 11 наукових відділень, а в 2012–2013 н. р. працювало 65 секцій в межах 12 наукових відділень (*Про Малу Академію Наук України*).

Встановлено, що «... здебільшого обдаровані діти України – учні МАН – надають перевагу науково-дослідницькій діяльності в галузях філології та мистецтвознавства (25%), хімії та біології, екології й аграрних наук (23%), історії та географії (20%). Дещо менше дітей навчається в секціях наукових відділень математики (10%), комп'ютерних наук (7%), фізики і астрономії (6%), технічних наук (4%)» (*Національний Центр «Мала Академія Наук України*, с. 5).

В умовах карантину, для забезпечення гарантій об'єктивності, відкритості і прозорості під час проведення фінального етапу конкурсу-захисту, були забезпечені онлайн-трансляції захистів робіт, вільний доступ для спостерігачів і ЗМІ; використовувались засоби автоматизованої системи визначення результатів і була здійснена оперативна публікація протоколів на сайті МАН.

Перш ніж потрапити на «Всеукраїнський конкурс-захист» учні беруть участь у різноманітних обласних, всеукраїнських, міжнародних інтелектуальних конкурсах, турнірах, олімпіадах.

Загалом в усіх етапах «Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН» беруть участь близько 100 000 старшокласників, з яких до фіналу виходять понад 1200 найкращих, тобто на

вершину потрапляє 1 зі 100 школярів. Загальна кількість педагогів та науковців, що працюють з обдарованими дітьми, становить близько 8600 осіб, серед яких майже 1800 – кандидати наук, а 500 – доктори наук.

Формулювання цілей статті. Метою статті є критичне осмислення стану наукових досліджень школярів, визначення й обґрунтування педагогічних умов формування навичок наукової діяльності в шкільному середовищі, розроблення рекомендацій для оптимізації умов і процесів керування наукою в школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізуємо стан роботи МАН зсередини. Вивчення тематики наукових досліджень конкурсантів 2018 року (більш свіжих на сайті не вдалося знайти) секції «Німецька мова» свідчить про найвищий рівень складності заявлених формулювань, які нагадують назви кандидатських дисертацій (*Протокол Захисту Науково-Дослідницьких Робіт*, 2018). Наприклад, робота учениці 10-го класу з Волині Купрійчук Соломії Петрівни має назву «Семантичні та прагматичні особливості висловлень похвали (на матеріалі сучасної німецької мови)» (*Протокол Захисту Науково-Дослідницьких Робіт*, 2018).

Для написання такої роботи школярка на початку 10 класу (бо роботи починають писати у вересні-жовтні) мала відмінно знати німецьку мову, добре розуміти, що таке семантика і прагматика, мала, як обдарована дитина, блискуче володіти методами наукового аналізу в зазначених напрямках (яких навіть немає в університетській програмі, оскільки ними, у разі зацікавлення, займаються аспіранти й докторанти).

Термінологічна довідка: «Семантика як розділ лінгвістики відповідає на запитання, яким чином людина, знаючи слова і граматичні правила мови, виявляється здатною передати з їх допомогою найрізноманітнішу інформацію про світ. У цій моделі повинні одержувати пояснення такі встановлені емпіричним шляхом явища, як рівнозначність (синонімія), неоднозначність (полісемія), семантична аномальність (зокрема й суперечливість і тавтологічність) мовних висловлювань» (*Семантика*, 2021).

Термінологічна довідка: «Прагматика охоплює теорію розмовного акту, розмовну імплікатуру, розмови у взаємодії та інші підходи до мовної поведінки у філософії, соціології, лінгвістиці та антропології. На відміну від семантики, яка досліджує звичайне або «закодоване» в цій мові значення, прагматика вивчає передачу значення, яке залежить не від структурного й лінгвістичного знання (наприклад, грамматики, лексики) мовця і слухача, а від контексту висловлювання, будь-яких попередніх знань мовця і слухача про тему

розмови, ймовірних намірів мовця та інших факторів. Отже, прагматика пояснює, як користувачі мови долають очевидні неоднозначності висловлювань, оскільки значення в реченні спирається на спосіб, місце, час та інші обставини розмови» (*Прагматика*, 2021).

Інший приклад. Автор роботи – Соловйова Вікторія Павлівна, учениця 11-го класу м. Києва, тема роботи: «Сучасний німецькомовний заголовок: стилістико-функціональні аспекти» (*Протокол Захисту Науково-Дослідницьких Робіт*, 2018).

Для написання цієї роботи на початку 11 класу (бо захист робіт відбувався у квітні) авторка, крім відмінного знання німецької мови, мала добре знати стилістику сучасної німецької мови (програма IV курсу університету, спеціальності «Німецька мова») та функціональну лінгвістику (вивчення в університетській програмі взагалі не передбачено).

Термінологічна довідка: «Функціональна граматика – напрям лінгвістики, в основі якого – вивчення універсальних категорій мови. Це граматика, націлена на вивчення й опис функцій одиниць будови мови і закономірностей функціонування цих одиниць у взаємодії з різнорівневими елементами навколишнього середовища. Граматика цього типу розглядає в єдиній системі засоби, що належать до різних ярусів мови, але об'єднані на основі спільності їх семантичних функцій» (*Функціональна Граматика*, 2021).

Досвід багаторічної роботи зі студентами першого курсу (які «вчора» були звичайними старшокласниками) з написання курсових робіт та підготовки наукових доповідей для участі в засіданнях наукового гуртка кафедри, досвід роботи в комісії із захисту наукових робіт МАН обласного рівня, досвід спілкування зі слухачами МАН, аналіз реального стану з науковими дослідженнями в сучасній школі свідчить про те, що успіх таких заходів залежить від низки найважливіших складників.

1. *Знання рідної мови* учнем 9-го класу (а пропозиції до написання робіт МАН поширюються вже на 5–11 класи) (*Основні Положення...*, 2021, с. 7) обмежується основними граматичними та лексичними темами, які не дають змоги висловити думку на належному науковому рівні та викласти її з дотриманням вимог наукового стилю. Крім того, за мовленнєвої інтерференції, коли в умовах двомовності граматичні та лексичні особливості української мови накладаються на відповідні властивості російської мови, певні якості рідної мови дитини в лексиці та семантиці фіксуються поза волею та свідомістю, віддзеркалюються в мовленні, стають свідченням нездатності

дитини відрізнити лексику однієї мови від лексики іншої.

У 10–11-х класах ситуація може бути кращою за умови, що учень цікавиться рідною мовою; якщо ж уподобання школяра поширюються на іноземні мови або інші науки, які з мовою взагалі не пов'язані, то рівень написання наукової роботи опиняється взагалі під загрозою. Тобто **розв'язання проблеми належного мовнотилістичного оформлення роботи цілком покладається на вчителя-керівника.**

2. *Уміння* учня 9-го класу *користуватися комп'ютером* у кращому разі обмежені рамками шкільної програми і, переважно, поширюються на сферу створення яскравої презентації, мерехтливого інтерактивного малюнка, пошуку та копіювання готової інформації з мережі Інтернет. Зануреність у яскраві додатки хмарних технологій, у перегони за висвітленням власного життя на персональних сторінках соціальних мереж, у нескінченні пропозиції ігрових Інтернет-провайдерів торкнулася всіх – і обдарованих дітей, і звичайних. Старшокласники, захоплені яскравістю обкладинки, портативністю, розважальною спрямованістю новітніх електронних носіїв, добре вміють використовувати сучасні технології, швидко опановують прийоми роботи з електронною технікою. Однак зазначені переваги стали, на жаль, вадами, які привчили прискорено, з мінімальною витратою сил (наприклад, «голосовий набір»), здобувати готову інформацію, а не працювати місяцями над її накопиченням, аналізом, систематизацією та формулюванням висновків.

Тобто перед учителем-керівником постає ще одна *проблема* – *уміння учня користуватися комп'ютером*, по-перше, як друкарською машинкою, а по-друге – як потужним помічником для накопичення та обробки матеріалу дослідження.

3. *Недостатність базового теоретичного навчального матеріалу*, з яким учень устиг ознайомитися до початку 9-го класу (бо тему в МАН обирають у вересні-жовтні) диктує обмеженість вибору тем для дослідження. Навіть якщо науковою роботою займається школяр 11-го класу, теми досліджень мають вкладатися в межі шкільної програми, інакше виникне необхідність вивчення лекційного курсу, що неможливо в умовах насиченості сучасної шкільної програми загалом і у випускному класі зокрема. Отже, *третьою проблемою є вимушеність учителя-керівника самотійно розробляти заявлену тему* наперед і «тягти» за собою школяра, створюючи йому ілюзію самотійної роботи.

4. *Відсутність заохочення керівника роботи.* Керівниками робіт МАН стають учителі-

предметники або викладачі ЗВО, рідше – співробітники місцевого відділення МАН. Фінансування такої роботи передбачено тільки для співробітників, яким складно виконати роботу з учнями, що відвідують заняття в МАН з певною, не завжди регулярною періодичністю. Більш результативною є робота з керівництва такими дослідженнями в учителів-предметників, які постійно зустрічаються з учнями, або у викладачів ЗВО, які зацікавлені в результаті роботи, з огляду на певні власні міркування. За браком заохочення з боку керівників, озброєних теорією і практикою, не причетних до МАН, часто такі порівняння сходять нанівець, а ентузіазм згасає. Окремі регіональні відділення МАН уводять платне навчання у своїх відділеннях, що обмежує доступ до науки дітей із незахищених верств населення (*Реєстраційна Форма Учня Дитячих Наукових Студій МАН*, 2021) і нівелює будь-які намагання позиціонувати МАН як осередок для обдарованої молоді.

5. *Брак часу на науку.* В освітніх програмах підготовки учнів для наукової роботи слід виділити час, як це відбувається у вищих навчальних закладах. Дитина не повинна нехтувати іншими дисциплінами на користь однієї.

Ураховуючи аналіз рівня виконання наукових робіт МАН, можливості учнів, талановитих, але обтяжених насиченою шкільною програмою, зважаючи на бажання й готовність учителів присвячувати значну частину власного часу керівництву науковою роботою школярів, надамо кілька порад щодо полегшення такої праці.

Методика написання наукової роботи учнем МАН

Організація і керівництво НДРУ (науково-дослідною роботою учня)

1. Тематика НДРУ залежить від специфіки обраного напрямку, має спиратися та визначатися *винятково шкільною програмою*, може бути пов'язана з планами роботи факультативів, індивідуальними науковими дослідженнями вчителя з певної дисципліни.

2. До НДР можуть залучатись учні, починаючи з 10-го (в окремих випадках – з 9-го) класу, які успішно виконують навчальний план і виявляють здібності до поглибленого вивчення певної галузі науки та мають хист до творчої роботи.

3. Кафедра обговорює, затверджує плани та результати роботи наукових гуртків, проблемних груп, рекомендує учнівські наукові праці до участі в конкурсах.

4. Навчально-дослідницька робота має виконуватися поетапно з поступовим ускладненням дослідження. Результати, отримані

учнями на першій сходинці під час виконання навчально-дослідницької роботи, можуть бути використані ними надалі, у процесі продовження наукових досліджень.

Перспективи подальшої роботи. Досвід роботи зі школярами загальноосвітніх шкіл та з учнями МАН свідчить, що вимоги до рівня підготовки наукових робіт слід спрощувати. Зменшення потребує і обсяг таких робіт. Краще було б підняти вимоги до підготовки рефератів і зробити саме цей вид наукової роботи імітацією майбутньої справжньої наукової роботи. Інакше кажучи, учнів потрібно вчити вести наукову роботу ще на рівні рефератів, але з певними вимогами, які поступово підвищуватимуться. Наприклад, готуючи реферат, учень має самостійно обрати тему зі списку запропонованих учителем, опрацювати запропонований матеріал, за допомогою вчителя визначити об'єкт та предмет дослідження, визначити завдання та спробувати їх виконати. Сформулювати висновки. Тобто вже на початковому етапі наукова робота учня має містити окремі елементи майбутньої справжньої наукової роботи, які з кожним кроком будуть ускладнюватись і розширюватись, доки робота не перейде в ранг дійсно гідних уваги наукових робіт.

Рекомендовані теми наукових робіт для школярів з німецької мови

1. Метафоричні порівняння в творах Генріха Гейне.

2. Сучасні джерела поповнення лексики німецької мови.

3. Власні імена у складі фразеологічних одиниць.

4. Архаїзми у творчості (автор за вибором).

5. Суфіксація як спосіб словотвору в сучасній німецькій мові.

6. Іншомовні запозичення в сучасній німецькій мові.

7. Гендерні особливості писемного мовлення.

8. Епітет як засіб передачі авторської позиції в пресі.

9. Генезис німецького правопису в XIX–XXI ст.

10. Лінгвістична спадщина представників Ієнського романтизму.

11. Національний мовленнєвий етикет в епістолярії німецьких письменників.

12. Засоби вираження ввічливості в німецькій мові.

13. Поетична фразеологія (автор за вибором).

14. Мовностилістичні особливості байок Лессінга.

15. Стилістична роль складних іменників у народнопоетичній мові.

16. Мовностилістичні особливості драматичного твору (автор за вибором).

17. Мовні засоби драматизації в поезії (автор за вибором).
 18. Символіка в ліриці (автор за вибором).
 19. Загадка як лінгвістичний об'єкт.
 20. Мовні особливості жанру газетного фейлетону.
 21. Епітет у поетичних творах (автор за вибором).
 22. Семантика кольору у творах сучасних поетів.
 23. Відображення духовної культури народу в мікротопонімії (регіон за вибором).
 24. Образ України за матеріалами німецької преси та образ Німеччини за матеріалами української преси.
 25. Етнокультурна специфіка поняття «подвиг» у німецькій та українській мовах.
 26. Вербальні засоби створення автоіміджу в політичному дискурсі (на матеріалі виступів чинного канцлера Німеччини).
- Рекомендовані теми наукових робіт для школярів із німецької літератури**
1. Фольклористичні праці (автор за вибором).
 2. Образ автора в творах (автор за вибором).
 3. Образна структура збірки (автор за вибором).
 4. Комедія (автор за вибором): зв'язок із європейською традицією та національна своєрідність.
 5. Жанр балади в німецькій поезії (століття за вибором).
 6. Проблеми фольклору в науковій спадщині (автор за вибором).
 7. Жанр байки у творчості (автор за вибором).
 8. Образ Німеччини в поетичному світі (автор за вибором).
 9. Засоби психологізму в творах (автор за вибором, групи авторів, гуртка).
 10. Село в повістях (автор за вибором).
 11. Характер психологізму німецької прози / поезії (повоєнних років / постмодерну / періоду тридцятилітньої війни / періоду бідермаєр / пієтизму тощо) на матеріалі романів / поезії (автор за вибором).
 12. (Автор за вибором) як дослідник німецького фольклору.
 13. Засоби художньої типізації образу Фауста за твором (автор за вибором).
 14. Томас Манн – майстер історичного роману / на матеріалі (твір за вибором).
 15. Жіночі образи в германській міфології.
 16. Чоловічі образи в германській міфології.
 17. Роль комедійних елементів у драмах (автор за вибором).
 18. Принципи відображення соціальної дійсності в драмах (автор за вибором).
 19. Жіночі образи в романі (автор за вибором).

20. Образ німецької родини у творчості (автор за вибором).

Наукову роботу в старших класах доцільно виконувати в тій послідовності, як це вимагається у ЗВО під час підготовки курсових робіт: вибір теми, з'ясування об'єкта і предмета, визначення мети і завдань дослідження, підбір літератури за темою, її вивчення, складання попереднього плану, вивчення досвіду попередніх досліджень, викладення теорії і методики, формулювання висновків і рекомендацій, написання вступу, оформлення списку використаних джерел та додатків. Після цього здійснюється літературне і технічне оформлення роботи, її рецензування, підготовка до захисту і захист. Але обсяг учнівських наукових робіт має бути невеликим.

Кожен крок з написання робіт школярами має координувати вчитель – керівник наукової роботи, бо кожен етап потребує окремих навичок і певного часу (наприклад, оформлення літературних джерел). Лише за умови, що учень поступово набуде навичок підготовки кожного з етапів, велика частка фінальної роботи буде дійсно підготовлена ним самостійно.

Для оформлення наукових робіт учнів старшої ланки ми пропонуємо такі зразки формулювання вступної частини роботи.

Актуальність, предмет, об'єкт, мета, новизна

(Зразки)

Зразок 1

Тема: «Асоціативні зв'язки у творі Германа Гессе „Das Glasperlenspiel“».

Актуальність дослідження полягає у зверненні до проблеми сучасної лінгвістичності тексту – семантичного компонування слів у структурі художнього твору як єдиного системно-мовного цілого, а також у зверненні до проблеми текстових асоціацій, на основі яких формується уявлення про різні аспекти тексту і його художній сенс у свідомості письменника.

Об'єкт дослідження: семантична структура твору Германа Гессе «Das Glasperlenspiel».

Предмет дослідження: асоціативні зв'язки у творі Германа Гессе «Das Glasperlenspiel».

Мета дослідження полягає у виявленні механізму створення асоціативних зв'язків у творі Германа Гессе «Das Glasperlenspiel».

Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань:**

1) з'ясувати роль асоціативності як лінгвістичної проблеми;

2) виявити та проаналізувати семантичні особливості реалізації асоціативних зв'язків у творі;

3) створити модель номінативного поля асоціатів у творі Г. Гессе «Das Glasperlenspiel»

(«Гра в бісер») та схарактеризувати його семантичні властивості;

4) скласти перелік фреймових структур і семантичних ролей, які об'єктивуються у творі «Das Glasperlenspiel».

Наукова новизна роботи визначається спробою виявити асоціативні зв'язки у творі Германа Гессе «Das Glasperlenspiel» на основі теорії текстових асоціацій і польового підходу; у роботі змодельовано асоціативне поле та здійснено опис набору фреймів щодо асоціативного шару у творі Германа Гессе; продовжено цілісне дослідження семантичних ролей, що враховує когнітивні та прагматичні чинники, які можуть слугувати інструментом виміру абстрактних сутностей і забезпечать можливість їх внутрішнього та міжмовного зіставлення.

Зразок 2

Тема: «Об'єктивація концепту

KRIEG / ВІЙНА в лексико-фразеологічних системах німецької та української мов».

Актуальність роботи зумовлена занепокоєністю суспільства поширенням етноконфліктних фобій, образів та ідей через літературу й засоби масової інформації. Мовні структури є засобом фіксації стереотипів, упереджень, негативних думок, прихованих міжетнічних протистоянь, що поширені в масовій свідомості. Тому вивчення концепту KRIEG є важливим для психолінгвістики, соціолінгвістики, етнолінгвістики та лінгвокультурології.

Мета роботи полягає у виявленні, класифікації, узагальненому аналізі засобів об'єктивації ядра та інтерпретаційного поля концепту KRIEG / ВІЙНА в німецькій та українській мовах.

Відповідно до поставленої мети були окреслені такі **завдання**:

– проаналізувати наукові роботи для з'ясування стану досліджень у вітчизняній і зарубіжній концептології;

– визначити і класифікувати концептуальні ознаки лексеми «війна», скласти перелік типових семантичних ролей і фреймових структур, властивих інтерпретаційному полю концепту KRIEG / ВІЙНА;

– створити комплексне номінативне поле «Krieg» та схарактеризувати його асоціативну, синонімічну й антонімічну семантичні зони;

– встановити закономірності реалізації концепту KRIEG / ВІЙНА в процесі метафоричної номінації.

Об'єктом дослідження є концепт KRIEG / ВІЙНА, вербалізований у німецькій та українській мовах.

Предметом дослідження є універсальні та специфічні характеристики структури лінгвокультурного концепту, способи та засоби його мовної реалізації, що спільно створюють значення «дії різного роду, спрямовані на ослаблення, деморалізацію й знищення супротивника» в німецькомовній та україномовній лексикографії та в пареміологічному фонді німецької та української мов.

Наукова новизна роботи полягає в поглибленні вивчення національно-культурної специфіки втілення концепту KRIEG / ВІЙНА в німецькомовному та україномовному середовищах; у визначенні місця концепту KRIEG / ВІЙНА у структурі концептуального простору німецької та української мов. У роботі вдосконалено методику виявлення особливостей національного менталітету через концепт.

Зразок 3

Тема: «Стилістичні особливості роману Еріха Марії Ремарка «Arcde Triomphe»».

Актуальність роботи зумовлена як загальною тенденцією в сучасній лінгвістиці тексту акцентувати семантичні аспекти його структурних компонентів, з одного боку, і аналізувати їх антропоцентрично з іншого, так і браком спеціальних досліджень роману Е. - М. Ремарка «Arcde Triomphe», що, з огляду на кількість фільмів, постановок та запозичених цитат, є важливим для вивчення тенденцій розвитку літературного процесу другої половини XX століття в німецькій літературі. Саме в руслі цих підходів до художнього прозового дискурсу й виконано цю роботу. Крім того, певне значення для її актуальності має і відсутність суттєвих робіт, у яких би ця проблема висвітлювалася з огляду на граматичну та лексичну структуру тексту в комплексі.

Об'єктом дослідження є роман Е. - М. Ремарка «Arcde Triomphe».

Предметом – стилістична своєрідність авторського мовлення в змістовному та структурному аспектах.

Мета роботи – проаналізувати стилістичні особливості авторського мовлення у творі та його зв'язок із формуванням системи художніх образів. Окреслена мета зумовила виконання таких **завдань**:

– з'ясувати специфіку еволюції теоретичних поглядів на проблеми стилістики;

– уточнити методологічні підходи до вивчення художнього образу;

– визначити функції лексики та синтаксису як механізму створення художнього образу;

– укласти класифікацію стилістичних засобів і розробити методику виявлення зображальних засобів.

Наукова новизна. У роботі зроблено спробу дослідити стилістичні засоби створення ейдологічної системи в романі Е. -М. Ремарка «Arcde Triomphe» із застосуванням комплексного підходу; розкрито й проаналізовано взаємозв'язок і взаємодію синтаксичних законів з правилами семантичної побудови тексту; розроблено методику виявлення та оцінювання чинників, що впливають на формування структури авторського дискурсу в художній прозі.

Зразок 4

Тема: «Мовленнєва агресія в німецькомовних, англomовних та українськомовних друкованих ЗМІ».

Актуальність роботи зумовлена недостатнім вивченням причин виникнення феномену, механізмів мовленнєвої агресії та загальним зниженням рівня культури мовлення, інвективізацією і вульгаризацією мови, пропагандою насильства в засобах масової інформації, істотним ослабленням комунікативних механізмів, які традиційно стримують вияви агресії слова.

Об'єкт дослідження – мовленнєва агресія в друкованих ЗМІ.

Предмет – способи та засоби вираження мовленнєвої агресії в друкованих ЗМІ.

Мета дослідження полягає у виявленні своєрідності способів вираження мовленнєвої агресії в друкованих засобах масової інформації.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання**:

- ознайомитися з науковими дослідженнями, у яких висвітлюється проблема використання мовленнєвої агресії в ЗМІ;

- з'ясувати стилістичні механізми реалізації агресії в тексті;

- встановити типовість у виявах мовленнєвої агресії в ЗМІ;

- дослідити мовленнєву агресію в текстах німецькомовних, англomовних та українськомовних видань останніх 2-х років.

Наукова новизна роботи полягає в поглибленні вивчення закономірностей вираження мовленнєвої агресії в публіцистичному тексті та в аналізі впливу етнокультурних чинників на ступінь вияву ворожості в текстах друкованих ЗМІ.

Висновки. Отже, головну роль у здійсненні наукової роботи в школі виконує, звичайно, учитель. Це вимагає від нього високого рівня володіння предметом, що викладається, і вмінням самому займатися науковою діяльністю.

На допомогу вчителю – керівнику наукових робіт ми пропонуємо такі джерела:

Рекомендовані періодичні видання з філології в мережі Інтернет

1. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов».

URL: <http://periodicals.karazin.ua/foreignphilology>.

2. Вопросы психолінгвистики. URL: <http://iling-ran.ru/main/publications/journals/vpl>.

3. Вопросы языкознания. URL: http://www.ruslang.ru/?id=vopjaz_archive.

4. Збірник наукових праць «Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки». URL: http://visnykznu.org/visnyk_ua/home/fil.html.

5. Мовознавство. URL: <http://www.movoznavstvo.org.ua/arkhiv-zhumalu.html>.

6. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія». URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua>.

7. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». URL: <http://www.visnyk-filolog.uzhnu.edu.ua/uk/volumes>.

8. Науковий вісник Чернівецького університету. URL: <http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02infres/04elib/02visnyk/07>.

9. Одеський лінгвістичний вісник. URL: <http://www.oljournal.in.ua>.

Рекомендовані до використання в наукових роботах школярів з німецької мови словники та довідники:

1. Adelung – Grammatisch-kritisches Wörterbuch der Hochdeutschen Mundart. URL: <http://lexika.digitale-sammlungen.de/adelung/lemma>.

2. Dandelon.com. URL: <http://www.dandelon.com>.

3. Dict.cc. English-German Dictionary. URL: <http://www.dict.cc, thefreedictionary.com>.

4. Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. URL: <http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher>.

5. Elexiko. Online-Wörterbuch zur deutschen Gegenwartssprache. URL: <http://www.owid.de/elexiko>.

6. Free online thesaurus. URL: <http://www.bluerider.com/randomwordservice.php>.

7. Köbler G. Althochdeutsches Wörterbuch. (4. Auflage), 1993. URL: <http://homepage.uibk.ac.at/~c30310/ahdwbhin.html>.

8. Pons. URL: <http://de.pons.eu>.

9. Beolungus. URL: <http://dict.tu-chemnitz.de>.

10. Redensarten. URL: <http://www.redensarten-index.de>.

11. Uitmundend. URL: <http://www.uitmundend.de/woerterbuch/liebe>.

12. Wörterbuch und Grammatik von Canoo. URL: <http://www.canoo.net>.

13. Wortschatz-Lexikon der Uni Leipzig. URL: <http://wortschatz.uni-leipzig.de>.

14. Тлумачний словник братів Грімм: Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. URL: <http://germazope.univ-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher>.

15. Сайт «Гутенберг». URL: <http://gutenberg.spiegel.de/autor>.

16. Тлумачний словник DUDEN. URL: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Woerterbuch>.

Список використаних джерел

- Концепція нової української школи (2016) Взято з <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>.
- Національний центр «Мала академія наук України». (2021). Взято з <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/derzhavni-centri-pozashkilnoyi-osviti/mala-akademiya-nauk-ukrayini>.
- Основні положення про прийом, навчання, відрахування та випуск вихованців Малої академії наук учнівської молоді Мелітопольської міської ради Запорізької області. (2021). Взято з <https://manmelitopol.ucoz.org/index/0-30>.
- Прагматика. (2021). Взято з <https://uk.wikipedia.org/wiki/Прагматика>.
- Про Малу академію наук України. (2021). Взято з http://man.gov.ua/ua/about_the_academy/jasu.
- Протокол захисту науково-дослідницьких робіт. III етап Всеукраїнського конкурсу науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України у 2018 році. Відділення: мовознавство. Секція: німецька мова. (2018). Взято з http://man.gov.ua/upload/konkurs-zahyst/2018/Results/movoznav/Zah/Nimecjka_zah.PDF.
- Ресурсна форма учня Дитячих наукових студій МАН. (2021). Взято з https://docs.google.com/forms/d/1otG26zvq3s7wjhs7qCFTEF8KkiPy3POj9NqlwVKBJU/viewform?edit_requested=true.
- Семантика. (2021). Взято з https://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/SEMANTIKA.html.
- Функциональная грамматика. (2021). Взято з https://ru.wikipedia.org/wiki/Функциональная_грамматика.

Відомості про авторів:

Мінькова Ганна Юріївна
nim.fil.mdpu@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Жигоренко Ірина Юріївна

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

doi: 10.33842/22195203/2021/26/154/161

Матеріал надійшов до редакції 14. 04. 2021 р.
Прийнято до друку 21. 05. 2021 р.

References

- The concept of a new Ukrainian school. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html> [in Ukrainian].
- National Center "Small Academy of Sciences of Ukraine". URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/derzhavni-centri-pozashkilnoyi-osviti/mala-akademiya-nauk-ukrayini> [in Ukrainian].
- The basic provisions on reception, training, deductions and release of pupils of Small academy of sciences of studying youth of the Melitopol city council of Zaporizhzhia region. URL: <https://manmelitopol.ucoz.org/index/0-30> [in Ukrainian].
- Pragmatics. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Russian].
- About SAS. URL: http://man.gov.ua/ua/about_the_academy/jasu [in Ukrainian].
- Protocol for the protection of research work. III stage of the All-Ukrainian competition of research works of students-members of the Academy of Sciences of Ukraine in 2018. Department: Linguistics. Section: German language. URL: http://man.gov.ua/upload/konkurszahyst/2018/Results/movoznav/Zah/Nimecjka_zah.PDF [in Ukrainian].
- Registration form of the student of Children's scientific researches of SAS. URL: https://docs.google.com/forms/d/1otG26zvq3s7wjhs7qCFTEF8KkiPy3POj9NqlwVKBJU/viewform?edit_requested=true [in Ukrainian].
- Semantics. URL: https://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/SEMANTIKA.html [in Russian].
- Functional grammar. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/> [in Russian].

Information about the authors:

Minkova HannaYuriivna
nim.fil.mdpu@gmail.com

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine

Zhyhorenko IrinaYuriivna

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine

doi: 10.33842/22195203/2021/26/154/161

Received at the editorial office 14. 04. 2021.
Accepted for publishing 21. 05. 2021.